

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11049641>

KOREYA TA'LIM USULINING RIVOJLANISHI

Sultonova Mavjuda Saydazim qizi

Toshkent shahridagi Bucheon universiteti professional ta'lim markazi
Magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola Koreyaning ta'lim tizimidagi o'qitish uslublarini yoritib beradi. Bu usullarga an'anaviy o'qitish usullari va hozirda qo'llanilib kelayotgan usullarni ko'rib chiqiladi. Bu bilan biz koreyaning avvalgi va hozirgi zamondagi ta'lim usulini bilibgina qolmay uning qay tarzda rivojlanganligini ham bilib olishimiz mumkin.

Kalit so'zlari: *Ta'lim usuli, ta'lim va tarbiya, an'anaviy o'qitish usuli, Joseon sulolasi, xattotlik.*

ABSTRACT

This article sheds light on teaching methods in the Korean education system. These methods include traditional teaching methods and currently used methods. With this, we can not only learn about the education method of Korea in the past and present, but also how it has developed.

Key words: *Educational method, education and upbringing, traditional teaching method, Joseon dynasty, calligraphy.*

KIRISH

O'qitish usullari ilgari o'qituvchilar uchun bilimlarni o'quvchilarga etkazish va singdirish usuli sifatida qaralgan bo'lsa, so'nggi paytlarda ular talabalar faoliyatiga qaratilgan ta'lim mazmunini etkazish usuli sifatida tushuniladi. O'qitish usullari turli yo'llar bilan tadqiq qilinib, ishlab chiqilayotgan bo'lsa-da, yagona o'quv tizimi tashkil etilmagan, insonning jismoniy va ruhiy tuzilmalari murakkab bo'lgani uchun o'qitish usullarini ma'lum bir tushuncha bilan belgilab bo'lmaydi. Chunki zavodda mahsulot ishlab chiqarish yoki fermer xo'jaligida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish kabi izchil, mexanik usul bo'lishi mumkin emas. Bundan tashqari, bugungi kundagi o'qitish metodikasi ta'lim va tarbiya predmetining o'qituvchidan talabaga o'tishini taqozo etadi, chunki o'qituvchi o'quvchilarning o'quv faoliyatini bir tomonlama

rejalashtirish, darslarni nazorat qilish va o'quvchilarga yo'l-yo'riq ko'rsatishdan ko'ra ularning bilish faoliyatida yordam beradi. Shu bois an'anaviy o'qitish usullarida bo'lgani kabi bir tomonlama mazmuni bir tomonlama singdirish usulidan qochish muqarrar.

O'qitish usullarining ma'nosi xilma-xil bo'lsa-da, o'qitish tomonidan u o'qitish funktsiyasi, o'rganish tomonidan esa o'rganish funktsiyasidir. Demak, ta'lim usulining ma'nosini ta'lim va tarbiya usuli deb tushunish mumkin.

ASOSIY QISM

O'qitish va o'qitish jarayonida qaysi fan ishtirok etishiga qarab o'qitish usullarini uch turga bo'lish mumkin.

1. O'qituvchiga yo'naltirilganlik: O'qituvchiga yo'naltirilgan o'qitish usulining o'ziga xos xususiyati shundaki, o'qitish va o'qitish jarayoni o'qituvchi atrofida yo'naltiriladi. O'qituvchilar fan mutaxassisi sifatida ta'lim mazmunini tanlash va ta'lim usullarini qo'llash vakolatiga ega. O'quvchilar asosan faol ishtirokchilar emas, balki passiv qabul qiluvchilarga aylanadilar, ular faqat o'qituvchi nima qilayotganiga amal qilishlari va moslashishi kerak. Shuning uchun o'qitish usuli asosan o'qituvchi tomonidan olib boriladigan bir tomonlama ma'ruzalardir.

2. O'quvchiga yo'naltirilganlik: Bu yerda ta'lim va tarbiya jarayonida o'quvchining qiziqishlari, istaklari va qobiliyatlariga urg'u beriladi. Ta'lim va ta'lim mazmuni, usullari va tartiblarini tanlash o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikda rejalashtirish orqali aniqlanadi. Ushbu o'qitish usulida o'quvchilarning ixtiyoriy ishtiroki o'qitish va o'qitish jarayonining muhim elementiga aylanadi.

3. Kontentga asoslangan ta'lim turi: Kontentga yo'naltirilgan o'qitish usulining o'ziga xos xususiyati shundaki, o'quv predmeti tuzilishi qat'iy belgilangan va o'qituvchi yoki o'quvchining ehtiyojlari, qiziqishlari va shartlariga muvofiq o'zgartirilishi yoki tuzatilishi mumkin emas. Mavzu akademik tizimda tashkil etilgan va o'qitish va o'qitish oldindan tayyorlangan qat'iy o'quv rejasiga muvofiq amalga oshiriladi. Bu erda o'qitish usuli odatda o'qituvchining mazmunini ma'ruza qilishini o'z ichiga oladi.

An'anaviy o'qitish usullari:

Koreya ta'lim tizimida azaldan o'tib kelayotgan an'anaviy o'qitish usuli o'qish, yozishga qaratilgan. Ma'ruza - o'rgangan matni ovoz chiqarib o'qish va uning mazmuni va mantiq'i haqida savollar berish usuli. Bu vaqtda yod olgan narsalarni oddiy aytib berish emas, balki adabiyot tamoyillarini puxta egallash muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, ovoz chiqarib o'qilgandan so'ng yuzaga keladigan savol-javob esdalikdan xalos bo'lishga va o'quvchilarga matn mantiqini to'g'ri tushunishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ma'ruzalar individual ravishda o'qilganligi sababli, qobiliyatga asoslangan darslar va shaxsiy almashinuvlar mumkin.

Chizma yozish - bu yozish va dastlabki bosqichlarda u harflarni o'rganish usuli sifatida ishlatiladi. Asta-sekin turli shriftlar orqali odamning o'ziga xos qo'lyozmasi shakllanadi. Jesul - o'qish va yozishga asoslangan she'r yozish yoki yozish amaliyotidir. Bu mavjud ta'limni oddiy qo'llashdan tortib chuqur darajagacha bo'lgan turli darajalarda ifodalanadi va ayniqsa, davlat xizmati imtihonida muhim rol o'ynaydi. Ta'lim muassasasi yoki davrga qarab ba'zi farqlar mavjud bo'lsa-da, an'anaviy davrda odatda individual yo'l-yo'riq usullari qo'llanilgan va talabalarning baholari har kuni yoki davriy ravishda bugungi imtihonlarga tenglashtirilgan ma'ruzalarni qo'yish va keyin shunga mos ravishda javob berish orqali baholanardi. Shu tariqa, mamlakatimizning uzoq tarixi davomida shakllangan an'anaviy o'qitish uslublari, asosan, kitob o'qish va qiroat qilish, yozish texnikasi, qalamkashlikdan iborat bo'lsa, o'qitish jarayonida zamonaviy o'qitish uslublardan aslo qolishmaydigan oqilona va samarali ta'lim usullaridan iborat.

Hozirgi zamondagi o'qitish usullari:

Zamonaviy o'qitish usullarining kelib chiqishini Gerbart maktabining rasmiy bosqich nazariyasidan topish mumkin. Gerbart ta'limning maqsadini axloqiy xarakterni tarbiyalashni belgilab bergan va bunga erishish uchun o'qitish jarayonini to'rt bosqichga bo'lgan: aniqlik, assotsiatsiya, tizim va metod. Keyinchalik, Ziller T. aniqlik bosqichini ikki, besh bosqichga ajratdi: tahlil, sintez, assotsiatsiya, tizim va usul, Rein, V. ularni yana dastlabki, taqdimot, taqqoslash va umumlashtirish deb atagan. Bu besh bosqichli o'qitish metodi tasviriy dinamika nazariyasiga asoslanganligi uchun u bilimlarni etkazishga o'rgatish uchun mos edi, lekin musiqa, san'at, jismoniy tarbiya kabi fanlar uchun ham mos emas edi. Keyinchalik Vundtning (V.M.) asosiy psixologik nazariyasi Gerbartning intellektual psixologiya nazariyasi o'rnini egalladi va bolalarga yo'naltirilgan ta'lim g'oyalari paydo bo'lishi bilan Gerbartning o'qitish bosqichi nazariyasiga qiziqish asta-sekin so'na boshladi. Keyingi o'qitish usuli o'qitishning rivojlantiruvchi vazifa sifatidagi rolini ta'kidlaydi, tilshunoslikdan qochadi va ilm-fan, texnika va san'atning tugallangan natijalarini singdirish natijasida bilim emas, balki bilim jarayonini baholash usulini ta'kidlaydi. Koreyada ma'rifatparvarlik davrida yangi ta'lim tizimining joriy etilishi maktab ta'limining mazmuni va usullarida katta o'zgarishlarni amalga oshirdi. Xalq ta'limining amalga oshirilishi bilan turli xil yangi maktablar tashkil etildi, sinf va sinf darajasida darslar olib borildi, doska va daftarlar paydo bo'ldi. O'qituvchi darslarni doska va bo'rdan foydalangan holda samarali o'tkazdi, o'qitish va o'qitish ma'ruza va konspektlarga qaratildi, talabalar daftarlariga kerakli yozuvlarni oldilar. Ozodlikdan so'ng demokratik ta'lim tizimi barpo etilib, demokratik ta'lim tamoyillari joriy etilib, G'arbning zamonaviy ta'lim yo'nalishlari bo'yicha ta'lim usullarini

demokratlashtirishning nazariy va amaliy tamoyillarini tizimlashtirishga ham harakat qilindi.

Boshqacha qilib aytganda, ta'limning an'anaviy avtokratik va singdiruvchi usullaridan ko'ra, bolalarning individualligini hurmat qiladigan, erkin va ijodiy faoliyat orqali o'rganishga urg'u beradigan demokratik ta'lim tamoyillarini joriy etish va rivojlantirish ko'zda tutilgan. "Yangi ta'lim" nomi ostida joriy etilgan ushbu ta'lim tamoyili an'anaviy yagona, zolim va siquvchi ta'lim usullaridan voz kechish hamda 19-20-asrlarda G'arbda ishlab chiqilgan bolalarga yo'naltirilgan ta'lim mafkurasini hayotga tatbiq etishga qaratilgan edi.

"Yangi ta'lim" ta'lim usulining o'ziga xos xususiyatlari: 1. O'qituvchiga yo'naltirilgan o'qitish usullaridan voz kechish va o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim yo'l-yo'riqlariga o'tish, 2. O'qitishning siqilish usullaridan qochish va o'quvchilarning individualligini hurmat qilish, 3. O'quvchilar uchun avtonom bo'lingan sinflarning paydo bo'lishi va hokazolarni qayd etish mumkin. Bolalarga yo'naltirilgan ta'lim mafkurasiga asoslangan bu yangi ta'lim usuli katta natijalarga erisha olmadi, chunki u tizimli izlanishlar orqali tanqidga uchramadi va oldingi o'qitish uslubidan uzoqlasha olmadi, lekin yangi o'qitish usullarini izlash va rivojlantirish uchun katalizator bo'lib xizmat qildi. 1948-yilda hukumat o'rnatilgandan keyin ham o'qitish uslublarini yangilash bo'yicha ishlar davom ettirildi, butun mamlakat bo'ylab qayta tarbiyalash darslari va tadqiqot taqdimotlari faol o'tkazildi. Bu davrda o'quvchilarning individualligini hurmat qiladigan va ijodkorlikni rag'batlantiradigan avtonom ta'lim yo'l-yo'riqlarini qo'llash bilan birga, o'quvchilar tadqiqot va tadqiqot olib borishda hamkorlik qiladigan qo'shma ta'lim shakli faol amalga oshirildi. Shuning uchun ham o'qituvchiga yo'naltirilgan ta'limdan talabaga yo'naltirilgan ta'limga bosqichma-bosqich o'tildi. 1950-1960 yillar davomida o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashuvchi ta'lim va ta'lim yondashuvi asosida birlik o'rganish va muammoli ta'limga yo'naltirilgan o'qitish usullarini takomillashtirishga urinishlar bo'lgan, biroq bu borada aniq muvaffaqiyatlar kuzatilmagan.

15 avgust kuni ozodlikka chiqqandan so'ng yangi ta'lim harakati Koreya ta'limiga yangi shamol olib keldi, ammo Koreya urushigacha bo'lgan Yangi ta'lim harakatining o'ziga xos xususiyati shundaki, u asosan o'qitish usullarini o'zgartirishga qaratilgan edi. O'qitish uslublarini bunday isloh qilish ijtimoiy hayotga kirishi bilan yanada tezlashdi. Boshqacha aytganda, ijtimoiy hayot bilan bog'liq yangi ta'lim harakati o'qitish usullarida katta o'zgarishlarga olib keldi. Bu an'anaviy o'qituvchiga yo'naltirilgan ta'lim usulidan bolaga yo'naltirilgan o'qitish uslubiga, siqilishdan ixtiyoriy ta'limga, yagona ta'limdan shaxsga moslashtirilgan ta'limga, darslik asosidagi ta'limdan tajribaga yo'naltirilgan ta'limga va xotiradan yo'nalishdir. - hayotga yo'naltirilgan yo'l-yo'riq ko'rsatish.

Koreya urushidan keyingi yangi ta'lim harakati 1949 yil dekabr oyida ta'lim to'g'risidagi qonunning qabul qilinishidan keyin sodir bo'ldi va o'quv dasturini qayta tashkil etish zarurati ham o'qituvchilarga qaratilgan edi. Yangi ta'lim harakatini ishlab chiqqan ma'rifatchilar emas, balki oldingi maktab o'qituvchilari edi. Gap shundaki, bu davrdagi yangi ta'lim harakati har bir shahar va viloyat maktablarida ishlab chiqilgan tabiiy ta'lim islohoti harakati bo'lib, uning o'zagi o'qitish usullarini o'zgartirish edi. Shuning uchun, bir vaqtlar, an'anaviy ma'ruza usulidan qochib, individual o'rganish va muhokama usuli, savol-javob usuli, muammoli usul va shakllantirish usuli kabi bo'lingan o'rganish sinfda o'rganishda keng tarqalgan edi. Keyinchalik, 1970-yillarda to'liq o'rganish nazariyasi kiritildi va bir muncha vaqt muvaffaqiyatga erishdi, shuningdek, dasturni o'rganish va jamoa o'qitish ham tadqiq qilindi, ishlab chiqildi va tarqatildi, ammo katta muvaffaqiyatlarga erisha olmadi. Bugungi kunda maktablarda o'qitish va o'qitish usullariga kelsak, boshlang'ich ta'limda tajribaga asoslangan bolaga yo'naltirilgan o'qitish usullari ma'lum darajada o'rnatildi, ammo bilim ta'limiga qaratilgan o'qitish va o'qitish usullari hali o'rta ta'lim va oliy ta'limdan ajralib chiqqani yo'q. Va bu o'qitish usullari asosan yuqori bosqich maktablariga kirish imtihonlariga tayyorgarlik ko'rish yoki tanlov testlari va ishga joylashish testlarini yengish uchun ishlatiladi.

XULOSA

Ta'lim maqsadi va ta'lim mazmunining xususiyatlariga qarab turli xil o'qitish usullaridan foydalanish mumkin. Ular orasida eng ko'p qo'llaniladigan usullarga ma'ruza usuli, savol usuli, muhokama usuli, muammo usuli va loyihalash usuli, shuningdek, dastur usuli, jamoaviy o'qitish usuli, audio-vizual usul va boshqalar kiradi. Ushbu turli xil o'qitish usullari orasida ma'ruza usuli va so'roq usuli eng uzoq vaqtdan beri qo'llanilgan an'anaviy o'qitish usullaridir. Muhokama usuli, muammoli metod va loyihalash metodi so'nggi yillarda qo'llanila boshlangan progressiv usullar bo'lsa, dastur metodi, jamoaviy metod va o'qitish metodi hali tadqiqot va ishlanmalar jarayonida, audiovizual metod esa – bu turli xil o'qitish usullarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan usul.

Bugungi kundagi o'qitish usullarini takomillashtirishda asosiy e'tiborni tizimli o'qitish, muammoli o'qitish, audio-vizual usullar va kompyuterlardan foydalanish usullariga qaratish lozim.

Bizga kirib kelgan axborot asriga mos ta'lim yo'nalishini belgilash va ta'limimizni o'zgartirish uchun, avvalo, ta'lim va ta'lim sohasida axborot asriga mos shakl va usullarni tadqiq etishimiz, ishlab chiqishimiz va targ'ib qilishimiz kerak. 21-asr axborot jamiyatida talab qilinadigan o'qitish va o'qitish sohasidagi yutuqlarga erishish uchun biz o'quv muhitini, shu jumladan har bir darajadagi maktablarning o'quv muhiti va ta'lim boshqaruvini axborotlashtirishni faol ravishda qo'llab-quvvatlashimiz kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. "Koreys ta'limining o'n yili" (Koreys ta'limining o'n yili nashriyoti, Toyo Bunsha, 1960)
2. "Koreys ta'lim tarixi" (Xan Gi Yon, Boyingsha, 1963)
3. "Ta'lim va ta'lim to'g'risida" (Li Xongyu bundan mustasno, Ta'lim fanlari jamiyati, 1981 yil)
4. "Qayta ko'rib chiqilgan o'quv qo'llanma 1 nazariya gim 1 amaliyot" (Ham Jonggyu, Wenyinshe, 1983)